

กวีนิพนธ์คนดำ

จาก

สหภาพอัฟริกาใต้ : ดินแดนแห่งการเหยียดผิว

กรรณิกา จรรย์แสง*

ดินแดนอันสวยงาม
ขุนเขาสูงตระหง่าน
ทะเลสีฟ้าใส
แต่ไม่ใช่สำหรับฉัน

(Gladys Thomas : Haunted Eyes)

เจมส์ แมททิวส์ (James Matthews)
นักเขียนผิวดำจากสหภาพอัฟริกาใต้ เขียนถึง
ประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของเขาไว้ว่า

“อัฟริกาใต้ เป็นดินแดนอันงดงามตาม
ธรรมชาติ แต่ ณ ที่นี้ ที่ซึ่งดวงวิญ-
ญาณได้ตายจากไป ร่ำรอยฉีกขาดยับ
เยินด้วยอุดมการณ์ที่วางรากฐานอยู่บน
สีผิวของมนุษย์ นี่คือประเทศ ซึ่งถ้า
คุณเกิดมาขาว ก็จะมีสิทธิชั้นชมตาก
ดวงทรัพย์ในดินสินในน้ำ แต่ถ้าคุณเกิด
มาดำ ตายเสียดีกว่าอยู่”

ประวัติศาสตร์อันยาวนานของดินแดน
สหภาพอัฟริกาใต้ก็แจ่มชัดเช่นประเทศเล็กอื่น ๆ
ในอัฟริกา คือการเข้าอยู่อาศัยของเจ้าของ
แผ่นดินเดิมที่เป็นคนพื้นเมืองผิวดำจวบจน
เกิดลัทธิการสำรวจแผ่นดินใหม่ขึ้นในยุโรป
นับแต่ปี ค.ศ. ๑๔๘๗ วาสโกดากามา นักเดิน
เรือรับจ้างชาวสเปน เป็นผู้ค้นพบแหลมฮอร์น
หรือที่เรียกกันในหมู่ชาวเรือว่า Cape of
Good Hope ดินแดนใต้สุดของทวีป

เริ่มศตวรรษที่ ๑๗ โครงการสำรวจ
แผ่นดินใหม่ แปรเปลี่ยนไปสู่ลัทธิล่าอาณานิคม

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นิคม แผ่นดินใหม่ในสายตาของประเทศยุโรปที่กำลังแข่งขันกันขยายกิจการค้า และหาแหล่งวัตถุดิบ ก็คือทวีปอื่นๆ ที่ไม่ใช่ดินแดนของชนชาวชาวยุโรป ประชาชนแอฟริกันเผชิญหน้ากับการถูกช่วงชิงแผ่นดินแม่ก็ในยุคนี้นี้เอง เมื่อชาวคัทซ์ใช้กำลังอำนาจเข้าคุกคามและแบ่งอพยพคนผิวขาวเข้ามาตั้งรกรากในดินแดนนี้ การใช้แรงงานคนพื้นเมืองผิวสีเป็นแรงงานทาสกสิกรเริ่มก่อเค้าลัทธิแบ่งผิว เมื่อลูกหลานพวกอพยพผิวขาวแตกหน่อแตกกอขยายอำนาจ รบพุ่งชิงดินแดนจากเจ้าของเดิม แม้แต่ศาสนาที่ถูกนำไปใช้สร้างบทบาททางการเมืองให้กับฝ่ายปกครองผิวขาว ทั้งนี้เมื่อพวกเขาประกาศว่า พระเจ้าสร้างคนดำมารับใช้คนขาว พวกคัทซ์หรือที่เรียกกันว่าพวกโบเออร์ (Boers) ได้ฉกฉวยทรัพยากรที่มีค่าไป ๒ ประเภทคือ ผืนดินอันอุดมสมบูรณ์ และแรงงานคน ชาวพื้นเมืองได้ลุกขึ้นสู้ ปกป้องคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของตนตลอดช่วงศตวรรษที่ ๑๙ แต่ถูกปราบปรามอย่างทารุณ

ในยุคลปลายศตวรรษที่ ๑๙ เมื่อประเทศทุนนิยมในยุโรปกำลังขัดแย้งแย่งชิงอาณานิคมในแผ่นดินใหม่กันอย่างหนัก พวกโบเออร์และพวกแอฟริกันส์ (Afrikans) ซึ่งเป็นคนผิวขาวที่ถือกำเนิดในดินแดนใหม่นี้ ก็

สูญเสียอำนาจของตนให้กับอังกฤษ นักล่าอาณานิคมรุ่นที่สอง แอฟริกาได้กลายเป็นเมืองอาณานิคมในสหราชอาณาจักร ส่วนฝ่ายประชาชาติแอฟริกันที่แท้จริงนั้นแล้ว พวกเขาจำต้องบันทึกรายชื่อเจ้าอาณานิคมรายใหม่เพิ่มขึ้นในหน้าประวัติศาสตร์ นักล่าอาณานิคมใหม่ได้นำแบบแผนการใช้ชีวิตอย่างใหม่มาสู่ คนผิวดำที่เป็นทาสแรงงานในท้องไร่ท้องนา กลายเป็นทาสแรงงานในเมือง ชาวแอฟริกันส์ชนกลุ่มน้อยนำการต่อต้านอังกฤษอย่างแข็งขัน ในฐานะผู้อยู่ใต้อาณานิคม ผู้นำชาวแอฟริกันส์ที่ต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ เคยฝันถึงอิสรภาพไว้ว่า

“ด้วยความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้า เราได้ประกาศจุดหมายไว้ชัดแจ้งต่อชาวโลก ว่าจะได้ชัยชนะหรือพ่ายแพ้ถึงแก่ความตาย เสรีภาพจักบังเกิดขึ้นในแอฟริกา ดังเช่นตะวันตก ลอยเด่นเหนือเมฆหมอก”

เมื่ออังกฤษให้เอกราช และมอบอำนาจการปกครองไว้ในกำมือของพรรคแห่งชาติแอฟริกันส์ ในปี ๑๙๕๐ กลับปรากฏว่าบุตรหลานผิวขาวของผู้นำชาวแอฟริกันส์เพื่อเรียกร้องอิสรภาพนี้ กลับได้กลายมาเป็นผู้ทำลายเสรีภาพนั้นเสียเอง นโยบายการแบ่งแยกผิวในอดีตแปรเปลี่ยนมาเป็นลัทธิการเหยียดผิวที่สมบูรณ์แบบ หนักหน่วงและรุนแรง

พี่น้องเอ๋ย ฤดูแล้งเข็ญแสนชาว
มีแค่นั้น ไม่ทายนหยักรับความเจ็บปวด
ทายนหยักรับแห่งแล้ง
กึ่งก้านแข็งแกร็นคังชลวอด
โอ้ ช่วงเป็นฤดูแล้งเข็ญแสนชาว
แต่กาลเวลาข้อมผันแปร

(Mongane Wally Serote : It's a white
dry season, brother)

ปัจจุบัน หน้าประวัติศาสตร์ทวีปแอฟริกา มักกล่าวอ้างว่าประเทศสุดท้ายที่ปลดแอกอาณานิคมได้สำเร็จคือ ซิมบับเว (โรดีเซีย) หรือแม้แต่นามิเบียดินแดนแห่งความขัดแย้งแต่ดูเหมือนข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งได้ถูกละเลยไป แท้จริงแล้วอาร์เนียเซียหรือดินแดนสหภาพแอฟริกาใต้ในปัจจุบันก็คืออาณานิคมเช่นกันในเมื่อฝ่ายปกครองผิวขาวไม่ได้เปิดโอกาสให้คนผิวดำซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และเข้ายังเป็นเจ้าของผืนดินเดิม มีสิทธิมีเสียงในการปกครอง และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ฝ่ายปกครองมักเอ่ยอ้างคำพูดที่ว่า “เราถอยไม่ได้แล้ว” มาใช้บ่อยครั้งโดยแสวงทำเป็นเดิมและบิดเบือนข้อเท็จจริงที่ว่า อนาคตที่ไม่แน่นอนนั้นหาใช่มีรากฐานมาจากคนดำไม่ แท้จริงแล้วสาเหตุมาจากนโยบายการเหยียดผิวที่แสดงออกอย่างรุนแรงนั้นต่างหาก

อาหารทะเล : ชีวิตภายใต้แผนพัฒนา เพื่อแบ่งแยก

ในปีที่ได้รับเอกราชจากอังกฤษ ชาวแอฟริกาใต้ผิวขาวที่ใช้ภาษาอังกฤษ และภาษาอัฟริกันส์ (Afrikanns) ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันใหม่ผู้สืบเชื้อสายดัตช์มีจำนวน ๑๔% ของประชากรทั้งหมด ฝ่ายปกครองแอฟริกาใต้ล้วนแต่มาจากประชากรในส่วนนี้ ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐบาล สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาส่วนท้องถิ่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ข้าราชการชั้นสูง รวมทั้งพวกที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้โดยผ่านการออกพระราชบัญญัติต่างๆ ทั้งที่เวนคืนที่ดิน เกณฑ์แรงงานประชากรผิวดำ และควบคุมขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้าน นับแต่ปี ๑๙๕๐ รัฐบาลชนผิวขาวกลุ่มน้อยออกกฎหมายที่ดิน (Land Laws) ห้ามคนดำมีสิทธิในการถือครองที่ดินจากอัตราที่ดินทั่วทั้งประเทศซึ่งมีเหลือสำหรับพวกเขาเพียง ๑๓% มีการออกกฎหมายจำกัดเขต แบ่งประเทศเป็น ๓ ส่วน คือ เขตคนขาว เขตเมืองที่เป็นที่อยู่ของคนดำที่ทำงานและเขตสงวน รัฐบาลออกกฎหมายบัตรผ่าน (Pass Law) เพื่อควบคุมจำกัดเสรีภาพของคนดำในเขตขาวพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์มีผลบังคับห้ามกรรมกรจัดตั้งสหภาพและกวดขันเสรีภาพ

ในการแสดงออก ฝ่ายปกครองผิวขาวเชิดชู
คำขวัญ “เฉพาะคนขาว” (Whites only) และ
ประกาศใช้นโยบายนี้เป็นแนวทางในการปก
ครองประเทศ

จากเขตสงวน ชีวิตภายใต้แผน “แบ่ง
แยกเพื่อพัฒนา” ปรากฏในรูปรอยหลุม เมื่อ
กวีเขียนไว้ว่า

ฉันมาจากที่นั่น

เด็กเล็กที่นั่นไม่มีตุ๊กตา มีก็แต่โคลนตมเป็นเพื่อนเล่น
เด็กหนุ่มสาวไม่มีอะไรจะทำ

มีจิตใจเป็นห้องทกลอง ร่างกายเป็นเครื่องมือ

ฉันมาจากข้างล่างนั่น

พ่อและแม่ที่นั่นเป็นบุตรหลานของชายหญิงรุ่นก่อน
ที่นั่น คนแก่คนเฒ่าเพียงนั่งรอคอยความตาย
เหมือนคนเฝ้ารอรถไฟ

ฉันมาจากมุมสุดข้างล่างนั่น

เพื่อน ๆ ฉันเป็นคนอ่อนโยน แลดูแก่ชรา

พวกเขาเป็นคนบ้านนอก

เหมือนฝูงหนู ชั่งอยู่ในห้องว่างเปล่า

พวกเขาวุ่นนอนสอ่นง่าย เหมือนแกะตามฝูง

ทั้งเขา และฉันมาจากมุมสุดข้างล่างนั่น

ไกลลึกสุดเส้นทาง

(Mongane Wally Serote: Down
there below the bottom)

รัฐบาลผิวขาวกลุ่มน้อยในสมัยประธา
นาธิบดีวอร์สเตอร์ เสนอนโยบาย อพาร์เทต

(Apartheid) ของนายเวอร์เวต (Dr.
Voerwoerd) คำคำนี้เป็นภาษาอัฟริกันส์
แปลว่าการแบ่งแยก ซึ่งว่ากันว่า รัฐบาลเสนอ
นโยบายเพื่อการพัฒนาโดยแบ่งเขต ส่วนที่
เป็นเขตเมือง หรือเขตอุตสาหกรรม เป็นถิ่น
ที่อยู่ของคนขาว หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่าเขต
ขาว (White Area) ถิ่นที่อยู่ของคนผิวดำ
และคนผิวสีเลือกผสมอยู่ตามชานเมือง เช่น
โซเวโต (Soweto) เขตสุดท้ายอยู่นอกสุดคือ
เขตสงวน (The Reserves) อยู่ในเขตบันตู
สถาน (Bantoustan) เหตุที่ต้องมีเขตสงวน
นั้นรัฐอ้างว่าเพื่อเคารพวัฒนธรรมดั้งเดิมของ
คนพื้นเมือง เพื่อให้คนพื้นเมืองได้อยู่ในถิ่น
กำเนิดแต่บรรพบุรุษซึ่งปรากฏว่าถูกจำกัดพื้นที่
ที่ลงเหลือเพียง ๑๓ % ของจำนวนพื้นที่ทั้งหมด
เขตทั้งสามนี้จะต้องแบ่งกันวางขั้นตอนในการ
พัฒนาเพราะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน
รัฐบาลประกาศห้ามการอพยพเคลื่อนย้ายเขต
ใคร ที่อยู่นอกเขต “สงวน” ถ้าไม่มี “บัตรผ่าน”
ระบุว่าอยู่ในเขตคนดำในเมืองก็จะกลายเป็น
คนไร้สัญชาติ เป็นได้ก็แต่เพียงคนขายแรงงาน
ที่ไม่มีที่อยู่ถาวร รัฐบาลจัดสงวนที่ไว้ให้ในเขต
ชานเมือง ประชากรส่วนนี้ได้กลายเป็นคน
แปลกหน้าในเขตบ้านเกิดเมืองนอนของตน
เอง (foreign natives) เพื่อให้นโยบายแบ่ง

แยกวัฒนธรรมคนพื้นเมืองและคนชาวสัมฤทธิ์
ผล รัฐบาลออกกฎหมายห้ามทำผิดประเวณี
(Immorality Act) ห้ามการแต่งงานระหว่าง
คนต่างผิว

ลึกลงไปเบื้องหลังนโยบาย “แบ่งแยก
เพื่อพัฒนา” นี้ คือผลประโยชน์ทางการเมือง
และเศรษฐกิจ เพราะเหตุใดคนดำที่รัก
อิสรภาพ และผืนดินแม่จึงเลือกที่จะกลายเป็น
คนไร้สัญชาติ เดินทางออกจากเขตสงวนเพื่อ
มาทำงานในเมือง ทั้งยังต้องพลัดพรากจาก
ครอบครัว เข้ามาขายแรงงานราคาถูก ในเขต
“เฉพาะคนขาว” ขานรับการเหยียดผิวและใช้
ชีวิตที่อดอยากยากแค้นแปลกแยกในเขตชาน
เมือง คำตอบต่อคำถามทั้งหมดนี้ มีอยู่ในเอก-
สารราชการของรัฐบาลอัฟริกาใต้เองที่ว่าพื้นที่
๑๓% ที่กันไว้เป็นเขตสงวน ที่ดินอยู่ในสภาพ
เลวร้าย ไม่อาจทำการเพาะปลูกได้เลย มีโรค
ระบาด ฝูงสัตว์บาดเจ็บล้มตาย นี่คือการ
สำรวจที่จัดทำขึ้นในปี ๑๙๕๐ เมื่อ ๓๐ ปีก่อน

รัฐบาลอังกนโยบายแบ่งแยกแล้วพัฒนา
เพื่อจะได้ระดมทรัพยากรของชาติให้กับ
เขตขาวอย่างเต็มที่ นับแต่ปี ๑๙๕๐ เป็นต้น
มาจำนวนคนดำที่อพยพจากเขต “สงวน” มีเพิ่ม
จำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัจจุบันอัตราประชากร
ผิวดำหนาแน่นในพื้นที่เขตชานเมือง ในปี

๑๙๗๐ รัฐบาลประกาศตั้งชื่อเขตสงวนใหม่
เป็น “เขตพัฒนาของชาวอัฟริกันอิสระ” (Free
African Development) แต่ก็ไม่ได้วางโครง
การเป็นขั้นเป็นอันในการพัฒนาเขตนี้ อันที่
จริงคำว่า “สงวน” นำมาใช้ได้เหมาะสมมาก นั่น
คือรัฐบาลได้สงวนความอดอยากยากจน ชีวิต
ที่ไร้สวัสดิภาพ และหวนเชื่อความสิ้นหวัง
ยอมจำนนให้แก่คนผิวดำในเขต “สงวน”
รัฐบาลจงใจที่จะบีบบังคับคนชาวพื้นเมืองให้อพยพ
เข้ามาขายแรงงานในเมือง เขตขาวกลายเป็น
ตลาดแรงงานราคาถูก ไม่มีการต่อรองแข่งขัน
ทั้งรัฐยังอำนวยความสะดวกให้กับคนขายแรง
งานผิวดำด้วยการออกกฎหมาย “บัตรผ่าน”
เพื่อจะได้สามารถควบคุมกับบริเวณพวกเขา
จำกัดสิทธิในการจะนำครอบครัวมาจากเขต
สงวนในภายหลัง

ทางนี้เพื่อน สวัสดิ์

มือฉันควานกระเป๋ากางเกงหลัง

หรือไม่กี่ในกระเป๋าสีเสื้อแจ๊คเก็ตด้านใน

เพื่อหาบัตรผ่าน อันเป็นชีวิตฉัน

โจ เบิร์กชิต

มือฉันควานควักทุกกระเป๋ เหมือนตึงงูหัว

เพื่อล้วงหยิบกระเป๋าสีเสื้อที่แพะบาง

เมื่อขณะท้องยมิเยอนทักความหว

.....

โจ เบิร์กชิต

ยามที่ฉันวิ่งไล่รถประจำทางขวางกระหม่อม
และละทิ้งผู้เป็นที่รัก
บ้านเล็ก ผู้คน หนองบึง ฝุ่นละออง
ไว้เบื้องหลัง

ความตาย

ผูกติดอยู่กับตัวฉันเหมือนรอยขยิบตา

โจ เบิร์กชิต

ฉันท่องไปบนถนนคอนกรีตสี่ขาวดำ
ผ่านลมละอองเหล็กหนา ที่เธอหอบหายใจเข้า
ตอนหกโมงเช้า และหายใจออกยามเย็นเวลาห้าโมง

โจ เบิร์กชิต

เพื่อนเอ๋ย นี่ก็เวลาที่ฉันมาถึง
เมื่อออกไม้วิทยาศาสตร์ส่องแสงกระพริบล้อ
ความมืดที่โรยตัวลง
เหนือต้นไม้ซีเมนต์
ยามที่ฉันกลับคืนสู่ผู้เป็นที่รัก
สู่บ้านเล็ก หนองบึง ฝุ่นละออง ผู้คน และความตาย

ที่นั่น ความตายส่องประกายอยู่ในเงามืดค้างเช่น
คมมีดในผิวเนื้อ

ฉันสัมผัสได้ถึงรากเง่าแข็งแกร่งของเธอ

และความอ่อนโรย

ในเลือดเนื้อ ควงความคิด และสายเลือดของฉัน
หรือก็คือสิ่งที่เธอเรียกร้องต้องการจากฉัน
หรือก็คือทั้งหมดที่เธอต้องการจากตัวฉัน

(Mongane Wally Serote :

Johannesberg City)

เมืองในสหภาพอัฟริกาใต้ คือสัญลักษณ์ของระบบทุนที่แพร่ขยายอย่างรวดเร็ว เมืองกลายเป็นเขตที่อยู่ “เฉพาะคนขาว” เป็นเขตอุตสาหกรรมสับเอาสินแร่ของผืนดิน เพื่อทำกำไรให้กับบริษัทของคนขาวกลุ่มน้อย และทุนข้ามชาติ มีบรรษัทข้ามชาติมากมาย จากสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศสเป็นอาทิ ที่เข้าไปลงทุนในสหภาพอัฟริกาใต้ ในขณะที่เดียวกับที่เมืองกลายเป็นตลาดแรงงาน ผิดคำരാาคถูก สถิติความเป็นอยู่ของคนขาวในเขตขาวจัดอยู่ในระดับสูงของโลก ภาพสะท้อนเมืองหลวงในประสบการณ์ของหนุ่มผิวดำจากเขตสงวน บอกกล่าวกับเราถึงความปวดร้าวที่ได้เรียนรู้ความเป็นจริงในการใช้ชีวิตอยู่อย่างคนแปลกหน้าบนผืนดินเกิดของตนเอง

ปัจจุบันแรงงานทั้งที่เป็นช่างฝีมือและไร้ฝีมือ ส่วนใหญ่เป็นคนผิวดำ พวกเขาไม่มีสิทธิเสียงที่จะเรียกร้องอัตราค่าจ้างที่สูงขึ้น และรวมไปถึงสวัสดิการในชีวิต จากสถิติของรัฐบาลอัฟริกาใต้ ค่าแรงกรรมกรเหมืองทอง และเหมืองเพชรไม่เคยเพิ่มขึ้นเลย ในช่วง ๖๐ ปีเต็ม ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๑๐ - ๑๙๗๐ พวกเขาถูกปล้นไปซึ่งสิทธิในอันที่จะครอบครองความสมบูรณ์พูนสุขของประเทศอย่าง

เดียวไม่พอ แต่ยังถูกช่วงชิงไปซึ่งความ
สามารถในการทำงานอย่างกระตือรือร้น และ
ที่สำคัญคือ สิทธิในความเป็นมนุษย์

รถเข็นถ่านหิน

ทำให้ใจฉันเหนื่อยล้า

อ่อนโรยเบื้องหน้าภาพ

ก้อนหินนับล้านก้อน

ที่ผ่านสองมือฉัน

บนกองหินที่ขุดลึกเป็นสันยาวหาทองคำ

ฉันเห็นเลือดเนื้อติดแน่น

เหมือนเส้นผมเกราะเกรงอยู่บนหนามแหลม

ที่นี่ ชีวิตแสนขมขื่น

.....

วันและคืนรวมเป็นหนึ่งเดียว

แต่ฉันก็รู้จักยามฟ้าสางของวัน

และตะวันดวงเดิมที่แผ่ผาสุกยามเช้า

ขณะที่เราผู้ขุดผืนดิน

สุดผงฝุ่นลึกเข้าไปในปอด

.....

เป็นเช่นนั้น

ขุด แล้ว ก็ขุด

ด้วยสองกำมือ

ด้วยความเหนื่อยล้า

เราทำเหมือง

ตลอดชั่วชีวิต

จนจิตใจฉันชา

และหยุดทั้งคำถาม

(Mafika Mbuli : The Miners)

ลัทธิเหยียดผิว : เกิดเป็นคนดำ ก็
อาชญากรรมหมิ่นมนุษยชาติ

ประชากรผิวดำในสหภาพอัฟริกาใต้
ปัจจุบันมีประมาณ ๑๘,๐๐๐,๐๐๐ คน พวกถูก
ผสม (ผิวดำและอินเดียน) อีกประมาณ
๓,๐๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งได้รับการปฏิบัติต่อแยก
เช่นคนผิวดำ คนเหล่านี้รวมตัวกันเป็นชน
กลุ่มใหญ่ของประเทศ เมื่อเทียบอัตราส่วนกับ
พลเมืองผิวขาว ๔,๐๐๐,๐๐๐ คน นับแต่ปี
๑๙๕๐ เป็นต้นมา การแบ่งแยกสีผิวได้แปร
เปลี่ยนเป็นการเหยียดผิว นายเวอร์เวต บิคา
ลัทธิเหยียดผิวได้แสดงทัศนคติต่อการสร้างชาติ
ไว้ว่า การสร้างอัฟริกาใต้ คือ การลบล้าง
ความเป็นชาติป่าเถื่อน เพื่อพัฒนาให้คนดำ
รู้จักให้บริการต่อคนอื่น โดยเฉพาะคนขาว
นักสังคมวิทยาและนักวิชาการของฝ่ายปกครอง
ต่างร่วมกันเสนอทฤษฎีความเหนือกว่าทาง
ชีววิทยาของชนเผ่าอารยัน ทางฝ่ายศาสนา
ประกาศว่าบาปของมนุษย์ที่ติดตัวลงมาให้เห็น

ได้ชัดเจน... คือการเกิดมาเป็นคนผิวดำ* ใน
ขณะที่พระเจ้าได้เลือกคนขาวให้เป็นผู้นำการ
ปกครอง นายเวอร์เวตประกาศไว้ในปี ๑๙๔๘
ว่า

“ข้าพเจ้าขอประกาศว่า อัฟริกาใต้
คือประเทศของคนขาว และคนผิวขาวจะต้อง
เป็นนายปกครองที่นี่ ส่วนในเขตสงวน เรา
พร้อมที่จะให้คนดำปกครองตนเอง แต่ในเขต
ยุโรป เราคนขาวแห่งชาวอัฟริกาใต้ เราเป็น
นายและจะคงสภาพนั้นตลอดไป”

กฎหมายนับร้อยฉบับ ได้ถูกร่างขึ้น
โดยฝ่ายปกครองผิวขาว ผ่านความเห็นชอบ
จากรัฐสภาที่มีแต่เฉพาะผู้แทนผิวขาว เพื่อ
สนองนโยบายเหยียดผิว อาพาร์เทตได้กลาย
มาเป็นส่วนโครงสร้างวิถีชีวิตของคนผิวดำ
นับแต่ลึมหาดโลก

ฉันเห็นพวกเขา
คลานสี่เท้าออกมา
มีดอกไม้อาสน์
สองเท้าไขว่คว้ากลางอากาศ
ถ้วยดินสีกาเปลือยเปล่า
ถ้วยร่างอันเปลือยเปล่า

* อ่านเพิ่มเติมในรายละเอียด จากหนังสือ South
Africa Today, Présence Africaine;
Paris : ๑๙๖๓

.....

ช่างน่าเจ็บปวดอะไรเช่นนั้น
ในเมื่อความจนคือผ้าห่ม
ซอหามาจากร้านชำแห่งเดียวกัน
คือร้านแห่งการสืบทอด (มรดก)

เขามาตัวเปล่าเปลือย
คว่ำความไร้เดียงสา
ร่างทุกขนาด ทุกวัย
หยุดยืนจ้องเขม็ง
ภาพน่าชม!
ถึงคุณนักท่องเที่ยวนะ

ชีวิตเขามีหลักประกัน
ใช้สี, ปลอกก๊วย โดยไม่ต้องสงสัย
เพราะอีกไม่ช้า เขาจะเข้าไปสมทบ
ทำงานในโรงงาน
ทำงานในท้องไร่
และอีกมากมายจะตามมา
พวกเขามากันตัวเปล่า

(Basil Somhlahllo : Naked they
came)

ในโซเวโต เขตที่อยู่อาศัยของคน
ผิวดำแถบชานเมือง เด็กเล็กที่นั่นมีชีวิตเท่า
กับสุนัข เด็กเหล่านั้นคือผู้ที่จะต้องเติบโตเป็น
เยาวชนผิวดำในอนาคตข้างหน้า ในเขตชาน
เมืองที่อยู่อาศัยของคนดำ ผู้ที่มีอายุกว่า ๑๖ ปี

ต้องมี “บัตรผ่าน” แจกจ่ายละเยียดชื่อ วัน เดือน ปีเกิด ที่อยู่ มีรายละเอียดสัญญา การว่าจ้าง การเสียภาษี ใบรับราชการทหาร คำอนุญาตให้อยู่อาศัย เอกสารการแจ้งย้าย เป็นต้น เหล่านี้คือเอกสารที่จะต้องมีไว้ประจำตัว เพื่อแลกกับเสรีภาพที่จะเข้ามาขายแรงงานในเมือง ถ้าคนดำคนใดไม่มี “บัตรผ่าน” จะถูกลงโทษด้วยการขัง และ/หรือ จำคุก หรือถูกเนรเทศ

ถ้าพวกเขาไม่งานทำ จะต้องไม่มีใบสัญญาว่าจ้าง และถ้าต้องการจะเปลี่ยนงาน ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของเดิม อัตราค่าจ้างถูกกำหนดโดยนายจ้างและรัฐบาลซึ่งออกกฎหมายห้ามทั้งสภาพแรงงาน และห้ามการนัดหยุดงาน ถ้ากรรมกรคนดำต้องการจะคัดค้านความไม่เป็นธรรม อาจถูกไล่ออกจากงาน หรือจากเขตอุตสาหกรรม ซึ่งนั่นหมายความว่า พวกเขาจะต้องอพยพกลับไปยัง “เขตสงวน” ดินแดนแห่งความอดอยากยากจน พวกเขาใช้ชีวิตอยู่เพียงเพื่อจะทำตามความต้องการของคนขาวเท่านั้น ที่อยู่อาศัยในเขตชานเมือง ก็แตกต่างจากในเขตคนขาวโดยสิ้นเชิง ในโซเวโต ผู้คนอยู่อย่างแออัดยัดเยียด บริการทางสาธารณสุขแทบจะไม่มีถึงมือพวกเขา และเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะ

ย้ายแหล่งที่อยู่ของพวกเขาไปยังที่ใดก็ได้ เมื่อพิจารณาว่า เป็นแหล่งเสื่อมโทรม

ชีวิตทางสังคมภายใต้ระบอบเหยียดผิวตอกย้ำความไม่เสมอภาคระหว่างสีผิวไว้ชัดเจนนับแต่สถาบันโรงเรียน ในสหภาพอัฟริกาใต้ บุตรหลานของคนขาวมีโอกาสที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจนอายุ ๑๖ ปี ส่วนพ่อแม่ของเด็กผิวดำนั้นเล่าต้องจ่ายค่าการศึกษาเป็นพิเศษ และเมื่อเด็กผิวดำจะเข้ามหาวิทยาลัยก็จะมีการจำกัดจำนวน โรงเรียน โรงภาพยนตร์ ห้องสมุด ร้านอาหารในเมืองจะปิดป้าย “เฉพาะคนขาว” ไว้ให้เห็นชัดเจน

เด็กดำตัวเล็กนั้น

ถือกำเนิด

ดังเช่นมวนบุหรื

ที่ถูกดึงจากซอง

ถูกจุด

เขามองดูกลุ่มควันแห่งความหวัง

ที่ม้วนตัว สลายหายไป

ม้วนเป็นวงกลม

แล้วจางหายไป

สู่ความว่างเปล่า

เขาเคิบโตมา

เช่นเก้าอี้หรือ
ว่านอนสอนง่าย
ไร้พิษภัย
และถูกดับขี้ไป

(Monganc Wally Serote : Burning Cigarette)

นาดีน กอร์ดิเมอร์ (Nadine Gordimer)
นักเขียนนักวิจารณ์ผิวขาวจากสหภาพอัฟริกาใต้ กล่าวถึงประชาชนอัฟริกัน ในงานนิพนธ์ของนักเขียนผิวดำไว้ว่า

“ชาวอัฟริกันปรากฏตัวอยู่ในวรรณกรรมคนดำจากสหภาพอัฟริกาใต้ ในสถานะผู้ใช้แรงงาน เป็นตัวแทนของประชาชนที่ต่อสู้กับภาระหนักอึ้ง ๓ ประการคือ ระบบทำคนให้เป็นเครื่องจักร ระบบการเหยียดผิวสี และการแบ่งแยกทางชนชั้นในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งเข้าควบคุมจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนราวกับใช้ชีวิตอยู่ในยุคศักดินา”

และในความเป็นจริง ชาวอัฟริกันจะต้องใช้เวลานานนับศตวรรษกว่าที่เขาจะเรียนรู้ที่จะพูด และแสดงออกซึ่งความต้องการของตัวเองหลังจากถูกขบวนการทางสังคมบีบรัดล้นทวงความคิดและวิญญาณ ไว้นับครึ่งศตวรรษ ระบบเหยียดผิวจะดำรงอยู่ได้นาน

๑๑๗

ตราบนเท่าที่ผู้ถูกกระทำยินยอมให้มันคงอยู่เพียงเท่านั้น

คนขาวคือคนขาว
พวกเขากำลังจุดไฟปล้นล้นกลับ

คนดำคือคนดำ
พวกเขาเป็นเชื้อหล่อเลี้ยงเปลวเพลิง

คนขาวคือคนขาว
พวกเขาต้องเรียนรู้ที่จะฟัง
คนดำคือคนดำ
พวกเขาต้องเรียนรู้ที่จะพูด

(Sydney Sepamla : Ofay-Watcher, Throbs-Phase, Phase XIII)

วรรณกรรมสหภาพอัฟริกาใต้ : เมื่อคนดำเรียนรู้ที่จะพูด

ข้าแต่พระองค์
ขอให้มันเวลา
ข้างหน้า
ในฝันแผ่นดินนี้
ที่ความรักระหว่างเรา
จักเบียดกว้าง
ถึงเช่น
ริมฝีปาก
ของผู้คนยามเอ๋ยเอือน

เจรจากัน
อย่างอ่อนโยน

(Adam Small : Prayer for my
Country)

บันทึกการเรียกร้องความเสมอภาค
ของประชาชนชาวสหภาพอัฟริกาใต้ เริ่มตั้งแต่ยุคอาณานิคมแรกสุดเมื่อ ๓๐๐ ปีก่อน
จนถึงปัจจุบัน ในต้นศตวรรษนี้ประวัติศาสตร์การลุกขึ้นสู้ครั้งสำคัญเริ่มจากกบฏชาว
นา พวกเขาเลือกการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ
เมื่อถูกบังคับให้ยกผืนดินเดิมอันอุดมสมบูรณ์
ให้กับคนขาวจากการบังคับใช้กฎหมายที่ดิน
(Land Act) ปี ๑๙๑๓ จากนั้นนโยบายนี้ รัฐบาล
ผิวขาวมีเจตนาจะบังคับให้มีการอพยพแรงงาน
อิสระไปยังไร่เจ้าที่ดิน ด้วยการจำกัดเขตพื้นที่
อยู่อาศัยในกรรมสิทธิ์ของเจ้าของแผ่นดินเดิม
เหลือเพียง ๑๓ % รัฐเวนคืนผืนดินส่วนที่
เหลือและปราบปรามการลุกขึ้นสู้ของชาวนา
อย่างราบคาบ หลังจากนั้นในช่วงสงคราม
โลกเป็นต้นมา เมื่อชาวผิวขาวท้องถิ่นได้รับ
มอบอำนาจการปกครองจากอังกฤษ ระบบทุน
ที่ขยายมาจนถึงดินแดนสุดท้ายทวีปได้แปร-
เปลี่ยนแรงงานคนผิวดำในท้องไร่มาสู่แรงงาน
ในตลาดและแรงงานในเหมืองอุตสาหกรรม
การเรียกร้องของชาวผิวดำในยุคนี้เป็นการ

ร้องขอการเปลี่ยนแปลงอย่างสันติ เช่น การ
เข้าชื่อร้องทุกข์ตั้งกลุ่มการเมืองเพื่อเจรจาต่อ
รองกับรัฐบาลชนผิวขาวกลุ่มน้อย

กำเนิดวรรณกรรมสหภาพอัฟริกาใต้
สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของประเทศ วรรณ-
กรรมที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรมีขึ้นพร้อม
กับการเข้ามาของหมอสอนศาสนาชาวอังกฤษ
ในศตวรรษที่ ๑๙ งานนิพนธ์เชิงศาสนาของ
นักเขียนชาวอังกฤษได้รับการถ่ายทอดเป็น
ภาษาของคนผิวดำกลุ่มน้อย ในขณะที่ใน
หมู่คนผิวดำเจ้าของแผ่นดินเดิมการแสดงออก
ทางศิลปวรรณกรรมปรากฏในรูปของนิทาน
นิยายพื้นบ้าน และดนตรี เมื่อเริ่มศตวรรษ
ที่ ๒๐ ด้วยพัฒนาการทางการศึกษาที่รัฐบาล
อังกฤษมอบให้กับคนพื้นเมือง จึงเริ่มมีผู้รู้
ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้นและจะต้องรอไปจวบ
จนถึงกลางศตวรรษที่วรรณกรรมของคนดำ
เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างชัดเจน

นับแต่ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ งานนิพนธ์ได้
กลายเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่บอกกล่าวถึงชีวิต
การต่อสู้ของคนผิวดำ เป็นตัวแทนแห่งการ
ร้องทุกข์แทนผู้คนอีกมากมายที่ใช้ชีวิตอย่าง
ยากเข็ญและต่ำต้อย ผู้ไม่มีโอกาสและสิทธิที่
จะพดลตลอดชั่วอายุขัย นักเขียนอัฟริกาใต้ที่
เป็นประจักษ์พยานต่อประวัติศาสตร์การปก-

ครองภายใต้ระบบที่เอารัดเอาเปรียบผู้ถือกำเนิดในยุคต้นศตวรรษ พวกเขาเป็นบุตรชายและบุตรสาวของพ่อผิวดำซึ่งเคยเข้าร่วมรบในกองทัพอังกฤษในสนามรบช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ ด้วยความหวังว่า อังกฤษเมืองแม่จะให้เอกราช คืนความเสมอภาคมาสู่เจ้าของแผ่นดิน ครั้นเมื่อเจ้าอาณานิคมมอบเอกราชให้กับชนกลุ่มน้อยคือคนผิวขาวท้องถิ่น บุตรชายและบุตรสาวเจริญวัยพอที่จะมองเห็นความปวถราวผิดหวังของผู้เป็นพ่อ และเรียนรู้ที่จะรับความเจ็บร้าวอันมาเป็นของตน จากประสบการณ์โดยตรงในชีวิตภายใต้ระบอบการปกครองแบบปฏิรูป* ของนายเวอร์เว็ค (Dr. Verwoerd)

งานนิพนธ์ที่ปรากฏแพร่หลายทางสากลในช่วง ๑๐ ปี (๑๙๔๕-๑๙๕๕) นั้น วิพากษ์วิจารณ์การเหยียดผิวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองในสหภาพอัฟริกาใต้ พวกเขาบรรยายความเจ็บปวดของพี่น้องร่วมชาติที่มีต่อนโยบายแบ่งแยกเพื่อพัฒนาของรัฐบาลนายเวอร์สเตอร์ ชนผิวดำถูกเบียดบังซึ่ง

* Dr. Verwoerd เจ้าอธิการเหยียดผิว กล่าวในที่ประชุมรัฐสภาของชนขาวในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ ว่า “ข้าพเจ้านำมาซึ่งการปฏิรูปในลักษณะที่เวลานับแต่บัดนี้ คนพื้นเมืองจะเรียนรู้ว่าความเสมอภาคที่เติมกับชาวยุโรปนั้นไม่ใช่เรื่องของพวกเขา”

สิทธิที่จะชื่นชมเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ ข้าพเจ้ายกย่องที่คณะกรรมการเหยียดผิวซึ่งปรากฏในรูปแบบที่ปรุงแต่งให้ถูกต้องตามกฎหมายเสรีภาพก็ถูกคุกคามด้วยการอ้างอำนาจกฎหมายความมั่นคงของรัฐ

นักเขียนในรุ่นนี้ได้รับการศึกษาในระบบที่สอนให้เด็กผิวดำรู้จักความแตกต่างและความไม่เสมอภาคทางสีผิวมาแต่เยาว์วัย ระบบการศึกษายังคุ้นแก่พวกเขาในการตระหนักถึงซึ่งถึงปัญหา และแสดงออกเป็นงานวรรณกรรมโดยใช้ภาษาอังกฤษ นี่คือเหตุผลที่ส่งผลให้งานวรรณกรรมจากสหภาพอัฟริกาใต้ยุคบุกเบิกที่เขียนโดยเจ้าของประเทศที่แท้จริงแพร่หลายกว้างไกลโดยเฉพาะในยุโรป นักเขียนกลุ่มบุกเบิกนี้มีความสามารถทางวรรณศิลป์หลากหลาย ผลงานของพวกเขาไม่ว่าที่เป็นนวนิยายเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ เช่นงานของปีเตอร์ อับราฮัมส์ (Peter Abrahams) อัลเฟรด ลูทูลิ (Alfred Luthuli), บล็อกมอดิซัน (Blok Modisane), อัลเฟรด ฮัทชิงสัน (Alfred Hutchingson), เดนนิส บรูตัส (Denis Brutus), ริชาร์ด ริฟ (Richard Rive) และ เจมส์ แมททิวส์ (James Matthews)

งานรวมกวีนิพนธ์ของเจมส์ แมททิวส์ และเพื่อนนักเขียนผิวสีที่ให้อำนาจ “Cry Rage” ประกาศความปวโรวามขึ้น แสดงความเกลียดแค้นของคนผิวดำที่มีต่อระบบไว้อย่างสมบูรณ์ บทกวีที่ให้อำนาจ “เกลียดแค้นคนกริบ” ได้บ่งบอกประวัติศาสตร์อัฟริกาได้น้ำตาต่อไปไว้ชัดเจน

ความเกลียดแค้นคุณมียก
ที่ตกลงกริดเนื้อ
จนเลือดไหลริน
มีแต่เลือดที่จะชำระ
รอยเลือดที่ไหลหลัง
ตลอดชั่วสามร้อยปี

.....

หันปากกระบอกปืนคุณมา
เตรียมคุกตะรางไว้ให้พร้อม
แผ่นดินนี้มีหลุมศพ
ไม่มากพอที่จะกลบฝังเรา
คุกคุมขังมีไม่มากพอ
ที่จะจองจำเรา
คุณสอนให้เราว่า
คุณไม่มีเหตุผล
เมื่อความเกลียดแค้นเผชิญหน้าคุณ
เราก็จะไม่ใช้เหตุผลเช่นกัน

(James Matthews : Rage Sharp)

ชาร์ปวิลล์ ๑๙๖๐ :

จากการเป็นพยานมาสู่การเป็นขบถ

งานนิพนธ์ที่ปรากฏแพร่หลายทางสากล ในช่วงทศวรรษที่ ๔-๕ (๑๙๔๕-๑๙๕๕) มีเนื้อหารวมศูนย์ไปที่ระบบการเหยียดผิวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครอง สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวประท้วงของประชาชน ในรูปการนัดหยุดงานในเมือง และการบอยคอตในหมู่ประชาชนรวมทั้งการพยายามเคลื่อนไหวเจรจาในระดับสูงของกลุ่มการเมืองที่เป็นชนผิวดำเหล่านี้ ยังผลให้รัฐบาลนายวอร์สเตอร์เริ่มหันมาเข้มงวด และคุกคามเสรีภาพในการแสดงออกมากขึ้น

การเรียกร้องโดยสันติในหมู่ชนผิวดำ ได้ถูกฝ่ายปกครองแปรให้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ท้ายที่สุดฝ่ายปกครองสหภาพอัฟริกาได้ไต่ลงมือตอบโต้การเรียกร้องเสรีภาพ ความเสมอภาค ด้วยวิธีการเฉกเช่นเดียวกับฝ่ายปกครองที่เป็นชนกลุ่มน้อยทั่วโลก เมื่อฝ่ายปกครองตื่นกลัวการรวมตัวของชาวผิวสี และเมื่อรู้สึกว่าการสร้างอำนาจของตนถูกคุกคาม ระบบเหยียดผิวรู้จักวิธีการตอบโต้แต่เพียงรูปแบบเดียวเท่านั้นคือการใช้กำลัง

ที่ชาร์ปวิลล์ (Sharpsville) เขตเมืองอุตสาหกรรม บินกลตำรวจิงกราดไล่ขบวน

แถวของคนดำที่เดินขบวนต่อต้านกฎหมาย
“บัตรผ่าน” (Pass Law) กฎหมายนี้บังคับ
ให้คนดำทุกคนถือบัตรประจำตัวที่ทางการจัด
ขึ้นเพื่อใช้ผ่านถ้าจะเดินทางเข้าไปทำงานใน
เขตขาว คนดำเสียชีวิต ๗๐ คนและบาดเจ็บ
นับร้อย หลังจากปี ๑๙๖๐ เป็นต้นมา
มีการปราบปราม กวาดล้าง จับกุมคุมขัง เนร-
เทศคนดำที่เป็นเจ้าของประเทศ เพื่อยกการ
ปราบปรามชุดแรกคือพวกปัญญาชน ซึ่งรวม
ถึงนักเขียนที่มีผลงานดีเด่นในยุคนั้นไว้ด้วย
ทางเลือกสำหรับพวกเขามีอยู่สองทาง ไม่ถูก
เนรเทศหรือเนรเทศตัวเอง ก็ถูกจับกุมคุมขัง

ลิ้นที่บอกกล่าวสัจธรรม

ถูกบีบตีเย็บ

ด้วยน้ำมือของเหล่าผู้

สั่งสมซ่อนเร้นความเกลียดชัง

ต่อสัจธรรม

ต่อความเป็นธรรม

แต่

สัจธรรมจักก้องดัง

เราจะเป็นปากเสียงแทน

(James Matthews : Tongues that
speak the truth)

เด็กผิวสีที่ใช้ชีวิตในช่วงเหตุการณ์ที่
ชาร์ปวิลล์ เติบโตมาในครอบครัวที่พ่อและ

แม่อาจเข้าร่วมและมีประสบการณ์จากการสัง-
หารหมู่ประชาชนมาแล้ว พวกเขาใช้ชีวิต
อยู่ในบรรยากาศที่ข่มขู่คุกคาม กวีได้ถ่ายทอด
ความรู้สึกของผู้เป็นแม่ชาวผิวสีผู้สูญเสียบุตร
น้อยให้กับความตายเมื่อแรกเกิด ก่อนที่เขา
จะได้ทันเติบโตใหญ่ภายใต้ระบบเหยียดผิวไว้ว่า

ไม่ใช่ความผิดของแม่ดอกลูก

ถ้าเจ้าจะไม่ได้มีชีวิตอยู่

เพื่อจะเติบโตร่วมพี่ร่วมน้อง

หรือเป็นคนรักของเด็กดำอีกคนหนึ่ง

ไม่ใช่ความผิดของแม่ดอกลูก

ถ้าเจ้าจะไม่ได้มีโอกาสสัมผัสความรกรำ

รสชาติความพึงใจ หฤหรรษ์

และความเจ็บแสบในรอยแผล

เมื่อศีรษะของเจ้าไม่อาจหยุดยั้ง

ไม้พลองของตำรวจ

.....

ถ้าเจ้าจะไม่ได้เป็นผู้อาศัยตลอดชีพ

บนเกาะนักโทษ* แห่งนั้น

(Mandlenkosi Langa : Mother's Ode to
a Stillborn Child)

อาวุธสำคัญที่รัฐบาลใช้ข่มขู่คุกคามคน
ดำนับแต่ปี ๑๙๗๐ เป็นต้นมา มี ๒ ประเภท

* กวีหมายถึงเกาะ Robben ซึ่งเป็นคุกของจำ
นักโทษการเมือง

คือ กฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และคณะกรรมการตรวจตราสื่อมวลชน^๕ โดยอ้างว่า “ยังความมั่นคงให้กับรัฐและศีลธรรมอันดีของสังคม” จากบัญชีรายชื่อสิ่งพิมพ์ต้องห้ามจนถึงปี ๑๙๗๕ มีถึง ๘๗ รายการ แม้กระทั่งงานเขียนจากยุโรป เช่นเรื่อง Lady Chatterley ของ D.H. Lawrence, หรืองานของ Henry Miller นักเขียนอัฟริกันที่กลายเป็นนักเขียนต้องห้าม คือ Frantz Fanon ในสหภาพอัฟริกาใต้เอง งานของนักเขียนในยุคปี ๑๙๕๐ เกือบทั้งหมดถูกสั่งเก็บและนักเขียนเหล่านั้นล้วนเดินทางออกนอกประเทศ

สำหรับนักเขียนรุ่นแรกนี้ การอยู่รอดหมายถึงการทำตัวให้สูญหายในสายตาของฝ่ายปกครองนั่นก็จะต้องปิดปากเงียบ ดังนั้นวงวรรณกรรมอัฟริกาใต้จะเริ่มซบเซาไปตลอดช่วง ๑๐ ปีหลังเหตุการณ์ที่ชาร์ปวิลล์ เพื่อรอให้เยาวชนจากชาร์ปวิลล์เติบโตใหญ่ ในขณะที่เดียวกับที่ฝ่ายปกครองก็วางรากฐานเสริมป้อมปราการให้กับระบบเหยียดผิวของตน

โซเวโต ๑๙๗๖ : รอยย่ำซ้ำเตือน

งานนิพนธ์ที่ปรากฏในยุคต่อมาเป็นผลงานของนักเขียนที่แทบจะไม่ได้เข้าร่วม

เหตุการณ์ที่ชาร์ปวิลล์โดยตรงเนื่องจากอายุน้อยเกินไป พวกเขาถูกเลี้ยงดูให้เติบโตภายใต้บรรยากาศที่กดขี่ ต่างรู้ว่าถ้าเขาพูดมากจนเกินพอดีหรือวิจารณ์ระบบอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ประตูกุจะร่อยไม่ไกล แม้จะมีการตรวจตราสิ่งตีพิมพ์อย่างหนักหน่วงแต่ในช่วงปี ๑๙๗๓-๑๙๗๔ ยังมีงานรวมกวีนิพนธ์ของมองกาน วาลลี เซโรเต (Mongane Wally Serote) และ ออสวอลด์ มซาลิ (Oswald Mshali) ออกแพร่หลายในวงวรรณกรรมยุโรป

งานรวมบทกวีนิพนธ์ของ เจมส์ เมททิวส์ ชื่อ “Cry Rage” ปรากฏสู่สาธารณะในปี ๑๙๗๑ เพื่อจะถูกสั่งระงับการพิมพ์จำหน่ายในอีกสองสามเดือนต่อมา กวีผู้รวบรวมงานนิพนธ์ของตนและของนักเขียนเล็ดผสมคนอื่น ๆ ที่ต่อต้านระบบการเหยียดผิวกล่าวไว้ว่า “ถ้อยคำนั้นเป็นดังเช่นกระสุนปืน คือจะต้องยิงให้ตรงเป้า” เป้าในประการแรกก็คือคนขาว ทั้งนี้เพื่อให้พวกเขาได้ตระหนักในสิ่งที่ตนได้กระทำต่อคนดำ เพื่อให้กระแทกเป้าก็จะต้องกล่าวโจมตีพวกเขาอย่างไรก็ตามเมททิวส์ยังไม่สูญเสียซึ่งความหวังที่จะประนีประนอมกับคนขาว เขาอุทิศรวมกวีนิพนธ์เล่มนี้ให้กับ “เด็กเล็กในสห-

ภาพออฟริกาใต้ที่จะรวมตัวกันเป็นครอบครัวหนึ่ง
เดียวและเป็นพี่เป็นน้องกันในอนาคต”

เป้าหมายที่ชัดเจนกว่าในประการที่
สองก็คือพี่น้องผู้ต่ำต้อยด้วยงานกวีนิพนธ์
ผู้เขียนปรารถนาให้อ่านที่เป็นคนจำตระ-
หนักถึงศักดิ์ศรี และค้นพบตัวตนที่แท้จริง
ของตน เพราะด้วยสำนึกแทนที่ที่จะบุทาง
ไปสู่การเรียกร้องระบบการปกครองที่ให้สิทธิ
เสมอภาคแก่ชาวออฟริกาใต้ทั้งหมด

เหตุการณ์ที่โซเวโต (Soweto) ถิ่น
ที่อยู่ของคนดำที่เข้ามาทำงานในเมืองทางทิศ
ตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโจฮันเนสเบิร์ก เป็น
การกล่าวร้ายซ้ำเติมอีกครั้งหนึ่งว่าระบบการ
เหยียดผิวรู้จักแต่การใช้กำลัง เดือนมิถุนายน
ปี ๑๙๗๖ ๑๖ ปีให้หลังเหตุการณ์ที่ชาร์ปวิลล์
เป็นกลมือตำรวจสาดกระสุนเข้าใส่เด็กนักเรียน
มัธยมที่เดินขบวน มีผู้เสียชีวิต ๕๐๐ คน และ
บาดเจ็บอีกนับพัน การเรียกร้องปฏิเสธที่จะ
เรียนภาษาออฟริกันส์ (Afrikanns) ในหมู่เด็ก
นักเรียนซึ่งถือว่าภาษานี้เป็นภาษาของชนชั้น
ปกครอง ได้ถูกตีความว่าเป็นการบ่อนทำลาย
ความมั่นคงของรัฐ และไม่เคารพกฎหมาย
ตามด้วยการจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างเข้มงวด
ด้วยความรุนแรงเฉียบขาดยิ่งกว่าในอดีต

นับแต่ปี ๑๙๗๕ ยุคเกิดใหม่ของวรรณ-
กรรมสหภาพออฟริกาใต้ (la renaissance
noire) ได้แปรเปลี่ยนไปสู่งานในเนื้อหาใหม่
แม้ในช่วงทศวรรษที่ ๘ จะไม่มีงานนวนิ-
ยาย หรือกวีนิพนธ์ปรากฏออกสู่สาธารณะ
แต่ผู้อ่านยังจะพบงานนิพนธ์เหล่านี้ในรูปของ
แผ่นปลิวใต้ดิน หรือการชุมนุมอ่านกวีนิพนธ์
อย่างลับๆ บทนิพนธ์ของกวีรุ่นใหม่ล้วนเรียก
ร้องให้พี่น้องของเขาลุกขึ้นสู้ด้วยอาวุธ ไม่แต่
เพียงเพื่อทำลายการเหยียดผิวให้หมดสิ้นไป
เท่านั้น แต่ได้เรียกร้องให้โค่นล้มระบอบการ
ปกครองที่เอารัดเอาเปรียบในทุก ๆ ด้านไว้
ชัดเจน ออสวอลด์ มซาลิ หนึ่งในบรรดากวี
รุ่นนี้ ตอบคำถามที่ว่าเขาเรียนรู้ที่จะเขียนกวี-
นิพนธ์ได้อย่างไร ไวสั้น ๆ ว่า “ก็คุณเรียนรู้
ที่จะร้องไห้ได้อย่างไรละ”

หยุดร้องไห้เสียเถะ

เธอจะถ่วงเวลาชัยชนะของเราไปเสียเปล่าๆ

จับอาวุธขึ้นสิ

และจงเล็ง

ศัตว์ผู้มีดวงตาสีฟ้า

ที่แฝงมองเธออยู่

บทกวีในยุคนี้สูญเสียความงามทาง
วรรณศิลป์ ไปส่วนหนึ่งเพื่อจะให้น้ำหนักกับ

การปลูกเราจิตสำนึกด้วยรูปแบบของคำประกาศ หรือข้อเรียกร้องเพิ่มขึ้น แม้การนำวาทินิพนธ์มาใช้เพื่อจุดหมายทางการเมืองจะไม่ใช่วิธีใหม่ ก่อนหน้าเหตุการณ์ในโซเวียต ปี ๑๙๗๖ เจมส์ เมททิส ได้ริเริ่มงานนิพนธ์ในแนวนี้ไว้แล้วเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากผลงานของกวีในนิตยสาร "Black" ที่จัดทำขึ้นโดยกองบรรณาธิการผิวดำ แต่สิ่งใหม่คือทัศนคติและท่วงทำนองความคิดที่เปลี่ยนไป ในยุคก่อนโซเวียต ปี ๑๙๗๖ เมื่อกวียังไม่ได้สัมผัสความเจ็บปวดขมขื่นต่อการตายของพี่น้องผิวดำรวม ๕๐๐ คน และทั้งยังไม่ได้ชื่นชมกับเอกราชของเพื่อนบ้านผิวดำในโมซัมบิก อังโกลา และโรดีเซีย งานเขียนของพวกเขายังคงประณิตละเมียดละไมทางวรรณศิลป์ ด้วยยังมีเวลาและอารมณ์สุนทรีย์คงอยู่มากพอ เขายังคงสามารถโจมตีระบบโดยไม่ได้เรียกร้องให้โค่นล้มอย่างถอนรากถอนโคน ด้วยยังไม่สำนึกถึงซึ่งพอเพียงถึงปฏิกริยาของลัทธิเหยียดผิวที่มีต่อการปฏิเสธไม่ยอมจำนนของคนดำ แต่เหตุการณ์ในโซเวียตนับแต่ปี ๑๙๗๖ ตราบเท่าถึงเดือนสิงหาคม ปี ๑๙๘๑ ที่ผ่านมาให้บทเรียนว่าการปฏิเสธไม่ยอมจำนนแต่ถ้อยเดียนั้นไม่เพียงพอ จะต้องลงมือปฏิบัติการร่วมแรงร่วม-

ใจในทุกทาง เพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความไฝ่ฝันที่พวกเขามิต่อเสรีภาพ เมื่อคนดำเป็นอิสระจากพันธนาการของระบอบการปกครองที่ไม่เคยเปิดโอกาสให้พวกเขา การเรียกร้องให้จับอาวุธขึ้นต่อสู้ในงานวรรณกรรมจึงประสานเข้ากับการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา SASO และกลุ่ม "จิตสำนึกคนดำ" (Black Consciousness) ในปัจจุบัน

ฉันคือบุตรสาว

แห่งปากกระบอกปืนและลูกระเบิด

อิสระภาพของฉันจะถือกำเนิดจากปืนกลมือ

ไม่ใช่พลั่ว

ที่พี่น้องผู้ก่อมหั

อยู่ใต้แอกของผู้กดขี่

ถืออยู่ในมือ

เขาถือปืน

อาวุธที่จะนำทางสู่อิสระภาพ

ส่วนก้อนสบู่

ที่แม่ของฉันถูทับ

เสื้อผ้าเปื้อนเหงื่อของผู้กดขี่นั้นหรือ

คือลูกระเบิด

ที่จะแตกกระจายกลายสู่อิสระภาพ

เมื่อถึงวันนั้น

ก็จะมี

การฟาดฟัน เสียงร้อง ซากศพ
เลือดที่หลังไหล เด็กเล็กที่กรีดร้อง
มือที่กำหมัดแน่น

การต่อสู้ที่เร่าร้อน รุนแรง
และท้ายที่สุด อิศรภาพ

แน่นอน
ในท้ายที่สุด
อิสรภาพจะเป็นของเรา

(Ilva Mackay * : *Liberte*')

ไม่ว่าจะเป็นที่ชาร์ปวิลล์ หรือโซเวโต
นี้ไม่ใช่สถานที่แห่งเดียว และแห่งสุดท้ายของ
การลุกขึ้นสู้ของคนดำ และการปราบปราม
ป่าเถื่อนของคนขาว เราตระหนักดีว่ายังคง
มี ชาร์ปวิลล์ ๑๙๖๐ หรือโซเวโต ๑๙๗๖ อีก
หลายครั้งหลายหน นานเท่าที่นานที่ระบบ
เหยียดผิวยังคงทำหน้าที่อำพรางการเอารัดเอา
เปรียบอยู่

ดังนั้นวรรณกรรมของคนดำในสห
ภาพอัฟริกาใต้ ที่จะเริ่มต้นว่า “หลังน้ำตาเกิด

* นักเขียนผิวดำในสหรัฐอเมริกา

มาตุภูมิของข้าฯ” (Pleure ô pays
bien aimé) ก็จะเป็นได้แต่เพียงบทเริ่มต้น
ของงานนิพนธ์ในยุคสามสิบปีก่อน เมื่อนัก-
เขียนผิวดำยุคบุกเบิกเริ่มแสดงออกซึ่งความ
ต้องการความเสมอภาค แต่พวกเขายังไม่ได้
เรียนรู้ที่จะเกลียดชังฝ่ายปกครองผิวขาว เพื่อ
จะมาสู้งานเขียนในบทกลางที่เริ่มเรียกร้อง
และแสดงความขมขื่นลึกซึ้ง เมื่อพวกเขาเริ่ม
เรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเป็นมนุษย์ และรู้จัก
ความเกลียดชัง

จากการต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอด ปัจจุบัน
ถึงเวลาที่คนดำในสหภาพอัฟริกาใต้ จะต่อสู้
เพื่อเอาชนะ จึงดูเหมือนว่าความหวงใยกังวล
ของกวีที่จะแสดงออกซึ่งความงดงามทางวรรณ
ศิลป์นั้นได้ลบเลือนไป จากการเรียงร้อย
ถ้อยคำเพื่อสร้างอารมณ์สุนทรีย์ มาสู่การเรียบ
เรียงประสานถ้อยคำเพื่อปลุกจิตสำนึกขบถ
ที่เป็นบทส่งท้ายของวรรณกรรมจากสหภาพ
อัฟริกาใต้ในทุกวันนี้

บรรณานุกรม

1. *South Africa Today*, Présence Africaine, Paris : 1978.
2. Vaillant, Florence, *Poètes Noirs de l' Afrique du Sud*, Présence Africaine, Paris : 1975.
3. วารสาร "Croissance des Jeunes Nations" ฉบับ :-
 - no 148 juin 1974
 - no 190 décembre 1977
 - no 192 février 1978
 - no 221 octobre 1980
 - no 224 janvier 1981

หมายเหตุผู้เขียน

บทกวีที่นำมาถ่ายทอดเป็นภาษาไทยในบทความนี้ มีปรากฏอยู่ในหนังสือ *Poètes Noirs de l' Afrique du Sud*. เป็นส่วนใหญ่

